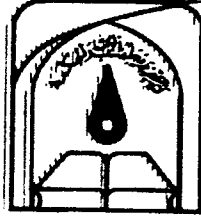

۲۰۱۵

دانشگاه تربیت مدرس

دانشگاه علوم انسانی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق خصوصی

ماهیت حقوقی پذیره نویسی و شرکت سهامی

«هادی غلامی»

استاد راهنما: دکتر محمد عیسی تفرشی

استاد مشاور: دکتر سید مرتضی قاسم زاده

۳۴۶۱/۲

زمستان ۱۳۷۷

۲۵۸۵۳

۱۳۷۸ / ۲ / ۲۵

فرم تأییدیه هیأت داوران

به این وسیله پایان نامه کارشناسی ارشد آقای «هادی غلامی» تحت عنوان «ماهیت حقوقی پذیردنویسی و شرکت سهامی» تقدیم می شود. اینجانبان نسخه نهایی این پایان نامه را از نظر فرم و محتوا بررسی و تأکید کرده، پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنیم.

محل امضاء

نام و نام خانوادگی اعضای هیأت داوران:

استاد راهنما: آقای دکتر محمد عیسی تفرشی

استاد مشاور: آقای دکتر سید مرتضی قاسم زاده

استاد مدعو: آقای دکتر عبدالله کیایی

استاد مدعو: آقای دکتر محمدحسن صادقی

ضمناً پایان نامه آقای «هادی غلامی» با نمره و با درجه به تصویب

رسید.

شماره :

تاریخ: ۱۳۷۷/۱۱/۱۲

پیوست :

آئین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظریه اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس مبین بخشی از فعالیت های علمی - پژوهشی دانشگاه است. بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند.

ماده ۱ در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به مرکز نشر دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲ در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کنید :

(کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته حقوق خصوصی است که در سال ۱۳۷۷ در دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی جناب آقای دکتر محمد عیسی تفرشی و مشاوره جناب آقای دکتر سید مرتضی قاسم زاده از آن دفاع شده است .

ماده ۳ به منظور جبران بخشی از هزینه های نشریات دانشگاه تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به مرکز نشر دانشگاه اهدا کند دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴ در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵ دانشجوی تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند، به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶ اینجانب هادی غلامی دانشجوی رشته حقوق خصوصی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق

و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

تقدیم به همدمم جاوید مزدستان
به پاس صداقت و لطافت بی کرائش
و پدر و مادرم که شرافت را به من
آموختند

تشر و قدرانی

برخود لازم می دانم از زحمات بی کران و مشفقانه استاد عزیزم جناب آقای دکتر محمد عیسی تفرشی که با راهنماییها و تذکرات ارزنده خود در به ثمر رساندن این پایان نامه نقش به سزایی داشتند، تشکر کنم همچنین از استاد ارجمند جناب آقای دکتر سید مرتضی قاسم زاده که دلسوزانه متن پایان نامه را خوانده و راهنماییهای ارزنده ای ارائه داده اند سپاسگزاری نمایم و نیز جادارد نهایت امتنان و سپاس خود را از جناب آقای دکتر عبدالله کیایی و جناب آقای ^{دکتر} محمد حسن صادقی که وقتی را صرف اینجانب نموده اند ابراز دارم.

چکیده:

امروزه شرکتهای سهامی، از اهمیت خاصی برخوردارند. با توجه به ماشینی شدن کارها جهت پیشرفت تجارت و امور مهم، لزوم جمع آوری سرمایه های کوچک و بزرگ و بکاربردن آن، مخصوصاً در شرکتهای تجارتي بیش از پیش احساس می شود زیرا تشکیل مؤسسات عمده ای مانند کارخانجات بزرگ ذوب آهن، مؤسسات کشتی سازی و هواپیماسازی و امثال آن، از جمله اعمالی است که اشخاص حقوقی بهتر از عهده انجام آن برخواهند آمد. این امر در مورد شرکتهای سهامی با توجه به ویژگی های آن که یکی از آنها محدود بودن میزان مسئولیت شرکاء به میزان سهام آنهاست، اهمیت بیشتری دارد و امروزه فعالیت های بزرگ صنعتی یا تجارتي مانند ذوب آهن، شرکتهای بیمه و حمل و نقل و... به شکل های سهامی اداره می شود.

شرکتهای سهامی در کشورها رونقی را که باید داشته باشند، ندارند. یکی از مهمترین علل آن، عدم شناخت مردم نسبت به ماهیت و محتوای آنست مخصوصاً در شرکتهای سهامی عام که مؤسسين شرکت برای انجام اهداف تجارتي مهم و پرهزینه، جهت تأمین سرمایه به مردم مراجعه می کنند و این امر از طریق پذیره نویسی صورت می پذیرد. به بیان دیگر مشکل اینست که ماهیت حقوقی شرکتهای سهامی هنوز در کشور ما شناخته شده نیست بویژه در مورد ماهیت حقوقی پذیره نویسی، اشخاصی که برای خرید سهام شرکت، ورقه تعهد سهم را امضاء می کنند، از ماهیت این عمل بی اطلاعند که همین امر بی رغبتی آنان را به سرمایه گذاری در واحدهای تولیدی و صنعتی و... فراهم می آورد و باعث تراکم پول نزد مردم و نهایتاً رکود اقتصاد جامعه خواهد شد.

هدف ما از انجام این تحقیق اینست که نخست ماهیت حقوقی پذیره نویسی را روشن سازیم باین ترتیب که آیا ماهیت قراردادی دارد یا اینکه تعهد یکطرفه است و یا بر مبنای نظریه تعهد به نفع شخص ثالث و اداره اموال غیر توجیه می شود. روشن است که تشخیص ماهیت پذیره نویسی از لحاظ تلف آورده های غیر نقدی قبل از تشکیل شرکت و زمان آغاز شخص

حقوقی و زمانی که شرکت دارای حق و تکلیف می شود، اهمیت بسیاری خواهد داشت. در مرحله دوم سعی خواهیم کرد تا ماهیت حقوقی شرکت سهامی را در بابیم و به این سؤال پاسخ دهیم که آیا شرکت سهامی ماهیت قراردادی دارد یا اینکه خود شخص حقوقی مستقلی است.

به نظر می رسد که قانونگذار باید با توجه به موضوعات تجاری جدید و انقلاب شکوهمند اسلامیمان که ما را با مباحث ظریف فقهی مواجه ساخته است، در صدد اصلاح قانون تجارت ۱۳۱۱ و لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ در مورد شرکتهای سهامی برآید که از جمله آنها، تصریح به ماهیت حقوقی پذیره نویسی و شرکت سهامی است.

به اعتقاد ما قانونگذار باید با توجه به ویژگیها و ماهیت پذیره نویسی، آن را قرارداد دوزمینه ساز تشکیل شرکت بدانند تا اشخاص پذیره نویس، با علم و اطلاع کامل از ماهیت آن، به این کار مبادرت بورزند و در نتیجه آن، شرکتهای سهامی و به تبع آن اقتصاد کشور اسلامیمان از رونق بیشتری برخوردار شود زیرا جمع آوری سرمایه های اندک مردم برای به ثمر رساندن طرحهای عظیم اقتصادی از طریق شرکتهای سهامی و مراجعه به پذیره نویسی میسر تر خواهد بود.

علاوه بر آن به اعتقاد ما قانونگذار باید صراحتاً "ماهیت حقوقی شرکت سهامی را مبتنی بر نظریه سازمانی بدانند تا دولت بتواند با نظارت بیشتری، سرمایه گذار در واحدهای تولیدی و صنعتی و توسعه اقتصادی کشور را تحت کنترل خود در آورد زیرا با پذیرفتن نظریه قراردادی که بر مبنای استقلال و آزادی اراده استوار است، نظارت دولت بر فعالیتهای اینگونه شرکتهای که برخی از آنها سرمایه های بسیار عظیمی دارند و ممکن است در جهت مخالف با نظام حرکت کنند، محدود خواهد شد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	مقدمه
۲.....	کلیات تحقیق
۲.....	۱-تعریف مسأله و بیان سؤالهای اصلی تحقیق
۳.....	۲-فرضیه ها
۳.....	۳-سابقه و ضرورت و کاربرد این تحقیق
۴.....	۴-روش انجام تحقیق
۵.....	فصل اول - مفهوم و عناصر تشکیل دهنده شرکت تجاری
۶.....	۱-۱- مفهوم شرکت
۷.....	۱-۲- مفهوم شرکت تجاری
۱۱.....	۱-۳- وجوه افتراق شرکت تجاری ومدنی
۱۲.....	۱-۴- انواع شرکتهای تجاری
۱۴.....	۱-۵- عناصر تشکیل دهنده شرکت تجاری
۱۴.....	۱-۵-۱- همکاری دو یا چند نفر
۱۷.....	۱-۵-۲- آوردن حصه
۱۷.....	۱-۵-۲-۱- آورده نقدی
۱۸.....	۱-۵-۲-۲- آورده غیر نقدی
۲۲.....	۱-۵-۳- مبادرت کردن به عملیات بازرگانی
۲۴.....	۱-۵-۴- قصد انتفاع
۲۵.....	۱-۵-۵- اعطای شخصیت حقوقی توسط قانونگذار
۲۶.....	فصل دوم: ماهیت حقوقی پذیره نویسی
۲۷.....	۲-۱- مفهوم پذیره نویسی
۲۷.....	۲-۱-۱- مفهوم لغوی پذیره نویسی

- ۲۸..... ۲-۱-۲ مفهوم اصطلاحی پذیره نویسی
- ۳۰..... ۲-۲ هدف پذیره نویسی
- ۳۱..... ۲-۲-۱ هدف پذیره نویسی از دیدگاه دولت
- ۳۲..... ۲-۲-۲ هدف پذیره نویسی از دیدگاه مؤسسين يا شرکت
- ۳۳..... ۲-۲-۳ هدف پذیره نویسی از دیدگاه پذیره نویسان
- ۳۳..... ۲-۳ انواع پذیره نویسی
- ۳۳..... ۲-۳-۱ پذیره نویسی در هنگام تشکیل شرکت
- ۳۳..... ۲-۳-۲ پذیره نویسی در هنگام افزایش سرمایه
- ۳۴..... ۲-۴ ماهیت حقوقی شرکت در شرف تأسیس
- ۳۷..... ۲-۵ اوصاف عقد شرکت
- ۳۷..... ۲-۵-۱ عقد شرکت در فقه امامیه
- ۳۷..... ۲-۵-۲ چگونگی صیغه عقد شرکت
- ۳۹..... ۲-۵-۳ چگونگی ایجاب و قبول عقد شرکت
- ۴۰..... ۲-۵-۴ اثر عقد شرکت
- ۴۰..... ۲-۵-۴-۱ عقد شرکت یک نهاد حقوقی بوجود می آورد.
- ۴۲..... ۲-۵-۴-۲ عقد شرکت می تواند بیش از دو طرف داشته باشد.
- ۶-۲ بررسی نظریه های حقوقدانان هادرباره ماهیت حقوقی پذیره نویسی
و نقد آنها
- ۴۳.....
- ۴۳..... ۲-۶-۱ پذیره نویسی در حقوق فرانسه
- ۴۵..... ۲-۶-۲ نظریه تعهد به نفع شخص ثالث
- ۴۶..... ۲-۶-۲-۱ ایرادات وارد بر نظرات تعهد شخص ثالث
- ۴۸..... ۲-۶-۳ نظریه اداره اموال غیر
- ۴۸..... ۲-۶-۳-۱ ایرادات وارد بر نظریه اداره اموال غیر
- ۴۹..... ۲-۶-۴ نظریه تعهد یک طرفه

۵۱.....	۲-۶-۴-۱ ایرادات وارد بر نظریه تعهد یک طرفه
۵۴.....	۲-۶-۵ نظریه قرارداد الحاقی
۵۶.....	۲-۶-۵-۱ ایرادات وارد بر نظریه قرارداد الحاقی
۵۸.....	۲-۶-۶ نتیجه بحث؛ نظریه مورد اختیار
۶۳.....	۲-۶-۷ پذیره نویسی در حقوق انگلستان

فصل سوم - ماهیت حقوقی شرکت سهامی

۶۷.....	
۶۸.....	۳-۱ تعریف شرکت سهامی
۷۰.....	۳-۲ انواع شرکتهای سهامی و وجوه اختلاف آنها
۷۱.....	۳-۳ تشکیل شرکت سهامی
۷۱.....	۳-۳-۱ تشکیل شرکت سهامی عام
۷۱.....	۳-۳-۱-۱ مؤسسين شرکت
۷۲.....	۳-۳-۱-۲ الزامات قانونی مؤسسين
۷۴.....	۳-۴ تشکیل شرکت سهامی خاص
۷۵.....	۳-۵ ماهیت حقوقی سهم
۷۹.....	۳-۶ نظریه های مربوط به ماهیت حقوقی شرکت سهامی
۷۹.....	۳-۶-۱ نظریه قراردادی
۸۴.....	۳-۶-۲ نظریه سازمانی (شخص حقوقی)
۸۸.....	۳-۶-۳ نتیجه بحث

نتیجه گیری کلی

پیشنهاد

۸۹.....	
۹۱.....	

مقدمه

شرکتهای سهامی، کاملترین قسم شرکتهای تجارتي است که از قرن نوزدهم به بعد توسعه زیادی یافته است بطوریکه اساس رژیم سرمایه داری بر پایه این نوع شرکت، استوار می باشد. باتمرکز پس اندازهای مردم در شرکتهای سهامی، سرمایه های بزرگی جمع آوری می شود تا فعالیتهای تولیدی و صنعتی و تجاری رونق بسیاری بیابد. علاوه بر آن بقاء شرکتهای و فعالیت آن لطمه ای وارد نمی سازد مگر اینکه به دلایل دیگری منحل شوند. این مسأله و همچنین محدود بودن مسئولیت شرکاء به میزان سرمایه آنها از جمله مهمترین ویژگی های شرکت سهامی است که آن را از رونق خاصی برخوردار ساخته است.

در قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱، شرکتهای سهامی به دو نوع عام و خاص تقسیم نشده بود که این امر در لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ صورت پذیرفته است. قانون تجارت ۱۳۱۱ در باب شرکتهای سهامی به مواد ۲۱ الی ۹۳ محدود می شود که به علت اشکالات وارد بر آن، قانون سال ۱۳۴۷ جایگزین آن شده است.

با این وجود لایحه قانونی مذکور نیز عاری از نقص نبوده و از پاره ای جهات از جمله عدم تصریح ماهیت حقوقی پذیره نویسی و شرکت سهامی و همچنین قائل شدن تشریفات وسیع و تاحدی پیچیده برای تشکیل شرکت و مهمتر از همه عدم مطابقت آن از بعضی جهات با فقه امامیه قابل ایراد می باشد.

هدف از انجام این تحقیق اینست که ماهیت حقوقی پذیره نویسی و شرکت سهامی را بشناسیم و به یک نظر منطقی و قابل قبول در این رابطه دست یابیم.

کلیات تحقیق

(۱) تعریف مسأله و بیان سئوالهای اصلی تحقیق

امروزه شرکتهای بزرگ صنعتی یا تجارتنی مانند شرکتهای بیمه، حمل و نقل، ذوب آهن، بانکها و... در قالب شرکتهای سهامی تشکیل می شود و به همین دلیل این شرکتهای از اهمیت خاصی برخوردارند. باید توجه داشت که پس اندازه های کوچک مردم و سرمایه گذاری آنها در واحدهای تولیدی موجب توسعه اقتصادی کشور و تقلیل تورم و بالاخره بهبود زندگی اقشار کم درآمد جامعه می شود. این پس اندازه های هر چند کوچک مردم را می توان در شرکتهای سهامی جمع نمود تا در انجام فعالیتهای بزرگ اقتصادی مورد استفاده قرار گیرند و موجب توسعه اقتصادی کشور شوند. یکی از عوامل عمده رونق شرکتهای سهامی اینست که این شرکتهای و مقررات مربوط به آن به مردم بیشتر شناسانده شود و متن نیز سعی نماید تا با وضع قوانین مناسب، راه را برای رونق و گسترش آن فراهم نماید.

شرکتهای سهامی در کشور ما، چنانچه باید از رونق برخوردار نیست زیرا مردم نسبت به شکل و محتوا و ماهیت آن، شناخت کافی ندارند بویژه در شرکتهای سهامی عام که به دلیل نیازی به سرمایه های هنگفت باید از طریق پذیره نویسی، سرمایه آنها فراهم شود و پذیره نویسان نیز به علت عدم اطلاع از ماهیت حقوقی این عمل و حقوق و مزایای خود، رغبت چندانی به این عمل نشان نمی دهند.

هدف ما از انجام این تحقیق اینست که نخست ماهیت حقوقی پذیره نویسی را بشناسیم که آیا ماهیت قراردادی دارد یا اینکه بر اساس نظریه تعین یک طرفه یا تعیند به نفع شخص ثالث و اداره اموال غیرو... توجیه خواهد شد و در مرحله بعدی سعی ما بر اینست که تا ماهیت حقوقی شرکت سهامی را بشناسیم و به این سئوال پاسخ دهیم که آیا ماهیت حقوقی شرکت سهامی، قراردادی است یا اینکه خود شخص حقوقی مستقلی است.

به عبارت دیگر آیا ماهیت شرکت سهامی، قراردادی است که بین شرکاء بسته می شود یا اینکه قراردادی نیست و خود، شخص حقوقی مستقلی ^{است}. و بعنوان شخص حقوقی تلتی می شود و ماهیت آن بر مبنای نظریه سازمانی استوار است. روشن است که پذیرش هر کدام از

این نظریه ها، آثار خاص خودش را دارد و به این ترتیب که اگر نظریه قراردادی بودن شرکت پذیرفته شود این امر موجب مشکلات عدیده‌ای در زمینه سرعت عمل امور تجاری، حفظ حقوق اشخاص ثالث و میزان مسئولیت سهامداران به علت مجزی و منفک نبودن اموال هریک از سهامداران از اموال شرکت می‌گردد و با قبول نظریه شخصیت حقوقی، شرکت سهامی همانند اشخاص حقیقی از نام، اقامتگاه، تابعیت، دارایی مستقل و شخصیت حقوقی اعطایی قانونگذار برخوردار خواهد بود.

خلاصه اینکه سئوالهای اصلی تحقیق که به دنبال یافتن پاسخ مناسبی برای آنها می‌باشیم، به قرار ذیل است:

۱- ماهیت حقوقی پذیره نویسی چیست؟

۲- ماهیت حقوقی سهم چیست؟

۳- ماهیت حقوقی شرکت سهامی چیست؟

(۲) فرضیه‌ها

فرضیه‌های این تحقیق عبارتست از:

۱- پذیره نویسی در شرکت سهامی عام، یک نوع قرارداد و زمینه ساز تشکیل شرکت است

۲- ورقه سهم، مال منقول و بیانگر حق خاصی است که شرکاء در برابر مالک سرمایه یعنی شخص حقوقی دارند.

۳- ماهیت حقوقی شرکت سهامی، بر مبنای نظریه سازمانی استوار است.

(۳) سابقه و ضرورت و کاربرد این تحقیق

در مورد سابقه انجام این تحقیق باید گفت، مؤلفان حقوق تجارت در کتب خود، صحنه‌های رابه بررسی ماهیت حقوقی پذیره نویسی و شرکت سهامی اختصاص داده اند که با توجه به اندک و مختصر بودن آن، ضرورت انجام تحقیقی جامع در این زمینه احساس می‌شود علاوه بر آنکه این موضوع تا به حال به شکل پایان نامه یا رساله در دانشگاه‌های کشور مطرح نشده است به این ترتیب موضوع جدیدی است و با توجه به اصل چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی

ایران مبنی بر انطباق قوانین باموازیین شرعی و همچنین نظریه لزوم انطباق مقررات قانون تجارت با قانون مدنی و اصول کلی حقوق مدنی و بالاخره ضرورت بازنگری در قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱ و همچنین لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷، انجام این تحقیق بسیار مفید خواهد بود و دادگاهها و مراکز آموزش عالی و همچنین مجلس شورای اسلامی می توانند از نتایج این پایان نامه استفاده کنند.

(۴) روش انجام تحقیق

روش انجام این تحقیق، استدلالی - توصیفی است به این گونه که از طریق مراجعه به کتابها و پایان نامه ها و رساله ها و مقالات و دیگر منابعی که در این زمینه بتوانند مورد استفاده قرار گیرند عمل خواهد شد و از این طریق اطلاعات لازم جمع آوری شده و مطالب حاصله از این منابع، با استفاده از اصول کلی حقوقی و منابع قانونی و استنباط شخصی، مورد نقد و بررسی قرار خواهند گرفت ضمن اینکه از نظرات استادان گرانقدر حقوق تجارت نیز بهره خواهیم برد.